

Sparandets filosofi.

Lindström, Karl Alfred Rickard

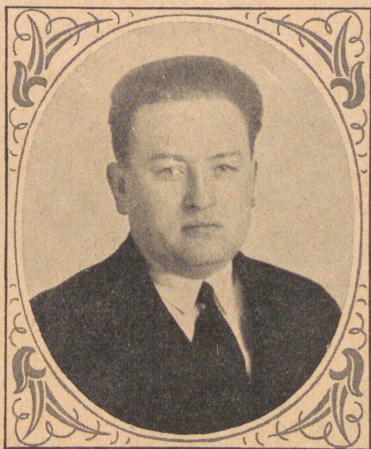
54 M Br.

Polit. ekon.
Medföljer som tidningsbilaga.

Sparb.
(Sv)
o

SPARANDETS FILOSOFI

A. *RICKARD LINDSTRÖM*

SPARBANKEN I FALKÖPING

Göteborgs Litografiska Aktiebolag, Göteborg 1930

För snart tio år sedan höll F. V. Thorsson ett tal till en liten krets unga arbetare i Stockholm. Talet skulle handla om den socialistiska rörelsens nutidsuppgifter. Thorsson hade vid tillfället hand om statens pung, och han hade icke hållit på i två minuter, förrän han var mitt uppe i en värtalig utläggning om betydelsen av sparsamhet med det allmännas medel. Därefter gick han över till att predika den enskildes plikt att spara. Han förkunnade, att den bäste medborgaren var spararen, som tänkte på framtiden, som i handling sörjde för att trygga bildningen av nytt kapital. Talet pågick i två runda timmar och var från början till slut en hymn till sparsamheten. Det gjorde ett djupt intryck på det unga auditoriet icke bara genom sin sakliga styrka utan framför allt på grund av den värme och den övertygande kraft, som strömmade ut ifrån det.

När jag lyssnade till detta tal fick jag klart för mig, att det finnes något, som i brist på bättre uttryck kan kallas för sparandets filosofi. Det stod tydligt för mig, att innehållet i den gamle hedersmannens predikan icke endast hörde samman med det, som ur rent ekonomisk synpunkt är gott och klokt, utan att den representerade en allmän levnadsvisdom. Det var en lära om den bästa livsföringen över huvud taget.

Första budet i den läran var aktsamhet med materiella nyttigheter, varsamhet med människorna själva och med deras verk. Det låg i allt detta en djup ömhet för människorna och en önskan, att de icke i fåvitso måtte spoliera sitt arbetes frukter. Sparsamheten var det praktiska uttrycket för denna rent mänskliga omsikt. Det man har respekt för och kärlek till, det önskar man icke se förstört. Har man en uppriktigt human livssyn vill man skydda människan och hennes verk. Detta blir då en moralisk princip. Denna princip tillåter

icke slöseri och ödeläggelse av mänskliga arbetsresultat. Den kräver i stället aktsamhet och varsamhet med dem. Därför blir också det praktiska uttrycket för denna princip sparsamhet.

Ibland brukar förkunnas att sparsamhet är uttrycket för en osympatisk egoism, en girig strävan att kapa åt sig själv. Leva och låta leva säges vara en mera mänsklig grundsats. Men i stort sett är sund sparsamhet motsatsen till kortsynt egoism. Den sparsamme handhaver med största aktsamhet sina håvor. Han lever icke upp hela sin inkomst, utan han avsätter en större eller mindre del. Hans icke förbrukade medel komma genom sparbankens förmedling landets produktion till godo. De bidra till att näringslivet kan få en större omfattning, att nationens samlade arbete förökas. En förutsättning för att nya fabriker skola kunna upprättas, att nya arbetsområden skola kunna öppnas, att förbättringar i den gamla produktionsapparaten skola kunna företagas är, att det finns kapital att tillgå. Detta kapital tillhandahålla spararna och därmed bli de till välsignelse för människor, som kunna beredas sysselsättning. Sparandet föder bokstavligen arbete åt människor, och därför är spararen i praktiken en verklig altruist, en välgörare åt sina medmänniskor. Slösaren däremot, som i obetänksamhet konsumerar och förtär även när han har möjligheter att spara, han ödelägger kapital, som skulle kunna användas att skaffa arbete åt flera händer. Slösaren blir därigenom den typiske egoisten, som bara kortsynt tänker på sig själv även om hans attityd kan vara mycket människovänlig.

Sparsamheten är intimt förbunden med en egenskap, som har det allra största värde för såväl individ som samhälle. Sparsamhet och ansvarskänsla höra samman. Själva sparandet är ett uttryck för att en person känner

ansvar för sig själv och för den större gemenskap av människor, som kallas samhället. Men det ansvar, som tar sitt uttryck i att en människa »lägger undan pengar», det ansvaret utvidgas och fördjupas, då människan i fråga får en summa pengar att förvalta. Detta förvaltaransvar stärker och utvecklar den medfödda ansvars-känslan. De ansvarskännande människorna äro samhällets dyrbaraste tillgång. De tänka alltid innan de handla; det ligger vederhäftighet i deras tal och gärningar. Under min mångåriga verksamhet inom arbetarrörelsen har jag ofta iakttagit att de arbetare, som höra till spararnas kategori, äro de mest besinningsfulla och vederhäftiga. Därför erhålla de också i så många fall ledningen, och de visa i regel, att de icke blott äro goda förvaltare av ekonomiska tillgångar utan också, att de bilda en garanti för moralisk och intellektuell stabilitet. Det är ett betydelsefullt stycke av sparandets filosofi, som uppenbarar sig i detta.

Sparandets praktiska filosofi är ett värn för fredstanken. En människa som har den rätta spararmentaliteten, vänder sig i enlighet med sin natur emot det förödande av värden, som kriget innebär. Kriget är en fruktansvärd slösare med människor och människoverk. Ett krigs följder äro aldrig uppmuntrande för den spar-samme medborgaren. Många små sparares tillgångar försvunno, då efter kriget penningväsendet förstördes i vissa europeiska länder. Det fredliga arbetet, den lugna utvecklingen, är spararens naturliga miljö. Han blir därigenom en fredsfaktor, och desto djupare spar-samheten och spararansvaret tränga ner i nationerna, ju starkare skall fredsoptionen bli. Och denna fredsoption bygger icke på lösa känslöstämningar. Det är realiteter bakom den, och den samlar av sig själv alla samhällsklasser och alla politiska riktningar.

Jag var nyss inne på sparandets sammanhang med kapitalbildningen. Det är en sak, vars vikt icke nog starkt kan betonas. Ett folk, som tar hela sitt arbetsresultat i anspråk för ögonblickets förbrukning och icke tänker på framtiden genom att spara, det folket går mot sin ekonomiska avgrund. Sparandet, kapitalbildningen, den ekonomiska framtidstanken, är modern till alla materiella framsteg och därmed ytterst till en lycklig kulturell utveckling. Möjligheten att öka välståndet hänger samman med kapitalbildningens storlek. Därav beror arbets-tillfällena, därpå vila arbetsinkomsterna.

I vår tid gör sig bland stora samhällslagar kravet på bättre ekonomisk ställning eller på »ekonomisk befrielse», som det också brukar formuleras, starkt gällande. Hur skall man komma dit? Finns det någon möjlighet att nå det sköna mål, som likt en hägring uppenbarar sig i nämnda önskningar, så går vägen dit över sparsamhet, över kapitalbildning. Kunskap i de enkla räknesätten är tillräckligt för att bevisa för en var, att vårt näringslivs nuvarande resurser icke äro tillräckliga för ett lyckorikes upprättande. Dessa resurser måste förökas, produktionens avkastning och effektivitet stegras, realkapitalet förmeras, om man överhuvud skall nå genomgripande ekonomiska förbättringar. Men dessa ting kunna icke skapas utan att människorna äro villiga att reservera ständigt ökade summor från sina inkomster. Vi komma åter och åter till samma sak: ökat välstånd är beroende av ökad sparsamhet. Man får intet för intet. Skall man komma någon vart, måste man göra ansträngningar och uppoffringar. Detta är knutpunkten i sparandets filosofi.

Äro vi nu överens om dessa självklara och ofta förkunnade synpunkter, så förstå vi också, att människorna själva kunna bidra till den omtalade »befrielsen», och

detta just genom att spara. Ett folks sparsamhet kan öppna dessa vägar till högre allmänt välstånd och sålunda hjälpa det framåt på vägen till den »ekonomiska befrielse». I en värld, där inga underverk längre ske, är detta kungsvägen mot målet. Denna väg är kanhända icke strödd med rosor, men den bör tilltala alla människor med ansvarskänsla och ambition ty det tillkommer dem själva att vara med och bygga den. Här kan man tala om en »befrielse», som i den mån den är uppnåelig måste bli människornas eget verk.

Vid den under oktober månad 1929 i London hållna världskongressen för sparbanksrörelsen höll Storbritanniens finansminister, mr. Philip Snowden, ett tal till de från 29 olika nationer samlade representanterna. Mr. Snowden framhöll, att arbetslöshetsproblemet var den mest brännande sociala frågan för ögonblicket. Det finns endast en effektiv väg att bemästra detta problem, sade han vidare, och det är att förbättra vår handel, att återställa, bättre utrusta, nyorganisera våra fabriker och verkstäder — och detta kräver kapital. Men kapital skapas av sparande, varför just detta ytterst sett är den enda »effektiva vägen». Precis samma synpunkter ha betonats av professor Eli F. Heckscher vid ett tidigare firande av världsspar dagen i Sverige. Och professor Gustav Cassel har upprepade gånger gjort sig till tolk för dem. Mr. Snowden, professor Heckscher och professor Cassel — här ha vi tre synnerligen representativa anhängare för samtidens tre viktigaste politiska idéer. När det gäller tidens största sociala fråga ha de samma uppfattning om »den enda effektiva vägen» till lösning. I sparande, effektiv kapitalförsörjning se de medlet. Ytterligare ett bevis för, att sparsamheten är ett gemensamt mänskligt intresse, som höjer sig över skiljelinjerna i samhället.

Det har sagts många intressanta ting om livets mening. Säkerligen vore det den fåfångaste av alla fåfånga upp-gifter att ur detta virrvarr av äkta och skenbar djup-sinnighet försöka leta fram ett slutresultat, som till-fredsställer alla. Den enkle, nyttige arbetsamme med-borgaren, oberoende av religiös tro och politisk upp-fattning, torde i allmänhet vara benägen att i negativ form uttrycka sin åsikt om det mänskliga livet på föl-jande sätt: Meningen kan då icke gärna vara, att man skall förstöra sig själv andligen och kroppsligen, att man skall göra sin tillvaro vigilant och osäker, att man i lättsinne skall kasta bort resultatet av sitt arbete. Gjorde man allt detta, bleve livet verkligen utan förnuftig me-ning. I stället bör man väl förvalta sitt pund, visa akt-samhet gent emot enskilda och allmänna tillgångar och förfara varsamt med naturens rikedomar, mänskligt ar-bete och produktionsmedel.

Detta är sparandets praktiska filosofi. Några må kalla den filisterfilosofi. Den är i alla fall den enda som duger, när det gäller att sträva mot förverkligandet av den innersta tanken i gamle Jeremy Bentham's berömda sats: Största möjliga lycka åt största möjliga antal.

